

FOLKFRONTSSTYRET I DAGENS FINLAND

Av jur. kand. KAJ SCHICHMANN

Många av Finlands vänner såg med förstämning hur kommunisterna efter det senaste valet bereddes plats i landets regering. Om situationen i Finland just nu skriver jur. kand. Kaj Schichmann. Bilden av den finländska politiken är inte särskilt ljus, anser förf., som sammanfattar: "Finland har ibland kallats 'de ofullbordade katastrofernas land', och man får hoppas att även den framtida utvecklingen skall ge täckning högst för denna benämning."

Året 1966 har redan varit synnerligen händelserikt i Finlands politiska liv. Man kan t. o. m. säga att det i vissa hänseenden inneburit en politisk vändpunkt. Den främsta händelsen var väl riksdagsvalet i mars, och efter valet har den po-

litiska utvecklingen präglats av oväntade vändningar och överraskande beslut.

Ännu under senhösten föregående år var man inställd på att riksdagsvalen skulle äga rum den lagstadgade tiden i början av juli. Denna tidpunkt för riksdagsval hade redan under årtal av många ansetts som synnerligen olämplig, enär den infallit mitt under högsommar — och semestertiden. Varje förslag om ändring av valtidspunkten stötte dock alltid på motstånd från Agrarförbundet, numera Centerpartiet, som ansåg att ett högsommarval häst passade för dess väljare dvs. lantbrukarna. Desto större var överraskningen, då den borgerliga agrardominerade regeringen Virolainen i början av december till riksdagen avlät ett förslag till ändring av vallagen, enligt vilket tidpunkten för riksdagsval skulle förläggas till den tredje söndagen och därpå följande måndagen i mars. Förslaget godkändes enhälligt av riksdagen. Orsaken till att Centerpartiet nu själv tog initiativet till en ändring av valtidspunkten och förtida val, torde dels ha varit en fruktan för att det väntade valnederlaget skulle bli allt

större ju senare valet ägde rum och dels en misstanke att rege- ringskoalitionen inte skulle hålla ihop längre, vilket hade lett till ny- val genom riksdagsupplösning.

Valresultatet emotsågs med stor spänning. Det ansågs sannolikt, att Socialdemokratiska partiet, som ända sedan hösten 1958 diskrimi- nerats av president Kekkonen och hans agrar-centerparti, nu skulle vinna betydande framgångar. Redan kommunalvalet 1964 präglades av en socialdemokratisk fram- marsch. Det största frågetecknet var huruvida den nya riksdagen skulle få borgerlig eller vänsterma- joritet. Vardera möjligheterna var lika stora, även om man visste att den borgerliga majoriteten i alla händelser skulle bli mycket knapp.

När valet sedan hållits och resul- tatet klarnade kunde man konsta- tera, att det blev en klar vänster- majoritet med 103 vänsterrepre- sentanter mot 97 borgerliga. Den förra riksdagen hade haft en bor- gerlig majoritet med 113 mandat mot vänsterns 87. Den största framgången skördade det Socialde- mokratiska partiet, som fick sitt mandattal ökat från 38 till 55. Den socialdemokratiska segern berodde till en stor del på det missnöje, som främst på löntagarhåll rådde med den centerpartidominerade bor- gerliga politiken, som innebar stän- digt stigande priser och avgifter samt extra skatter och fortsättan- det av en föråldrad jordbrukspoli- tik. Man kan säga att agrarstyret

under de föregående åren ensidigt gynnat lantbruket framförallt det olönsamma småbruket och visat en uppenbar likgiltighet för den väx- ande tätortsbefolkningens och lön- tagarnas behov. Socialdemokrater- na gynnades i hög grad av sin mångåriga oppositionsställning och t. o. m. av den obefogade utrikes- politiska diskriminering partiet ut- satts för ända sedan hösten 1958. Socialdemokraterna hade även en skickligt upplagd valkampanj, bl. a. ett program i åtta punkter, där det utlovades ett stopp för prisförhöj- ningar, ökad social trygghet, ökade anslag för bostadsproduktionen och till råga på allt sänkta skatter. En helt oväntad framgång i valet fick det lilla, av den minst sagt omstrid- de Aarre Simonen ledda socialde- mokratiska utbrytarpartiet, Arbe- tarnas och Småbrukarnas Socialde- mokratiska Förbund, en grupp som i dagligt tal helt kort kallas "simo- niterna". Denna framgång, som ökade partiets mandatsiffra från två till sju, berodde enbart på att det ingått valförbund med kommu- nisterna och sålunda kunde dra fördel av hela valförbundets röste- tal. I själva verket hade simoniter- nas egen röstsiffra sjunkit i jäm- förelse med senaste riksdagsval. Valförbundets andra partner, kom- munisterna, förlorade däremot sex platser och fick nu nöja sig med 41. Det säregna med den yttersta vänstern i Finland är att den upp- träder under namnet Demokratis- ka Förbundet för Finlands Folk,

förkortat DFFF och i dagligt tal kallar sig folkdemokrater. Den övervägande majoriteten av organisationen utgöres dock av kommunister, medan de s. k. oberoende folkdemokraterna endast är en liten minoritet.

Småbondepartiets come-back

För nästan alla borgerliga partier blev valet ett nederlag. Lättast slapp dock Centerpartiet undan som förlorade endast fyra platser och nu fick 49 mandat. Den finska högern, Samlingspartiet, led ett tämligen stort nederlag, då dess mandatsiffra sjönk från 32 till 26. Samma sak gällde också Liberala Folkpartiet, som gick ner från 14 till 9. Då en av partiets riksdagsmän nyligen hoppade över till Centerpartiet, sjönk den liberala representationen ytterligare. Svenska Folkpartiet förlorade två platser och fick 12 mandat. Denna förlust var dock väntad, dels på grund av att det 14:e mandatet, som vanns i valet 1962 endast var en följd av ett tillfälligt valförbund med Centerpartiet i Åbolands södra valkrets, dels på grund av den svenska befolkningsgruppens numerära minskning. Det enda undantaget från de borgerliga partiernas tillbakagång var det obetydliga Småbondepartiet, vars ledare Veikko Vennamo gjorde come-back i riksdagen som sitt partis enda representant efter att ha fallit igenom i valet 1962.

Ett betecknande drag för valresultatet var annars, att sådana riksdagsmän och riksdagskandidater från de mindre borgerliga partierna, vilka ständigt understött agrar-centerns politik, klarade sig betydligt sämre i valen än de som stått i opposition mot agrarpolitiken. Valen i Finland är både parti- och personval. Centerpartiet självt, som först senaste höst kastade över bord sitt gamla landsbygdsbetonade namn, Agrarpartiet, försökte energiskt med en synnerligen påkostad valpropaganda vinna röster i Helsingfors valkrets, men lyckades trots detta inte erövra ett enda mandat i huvudstaden.

När riksdagsvalet var över, gick ridån upp för andra akten i årets politiska skådespel, regeringsbildningen. Redan innan den nya riksdagen hade samlats gav president Kekkonen i uppdrag åt det segrande Socialdemokratiska partiets ordförande, Rafael Paasio, att sondera möjligheterna för en allpartiregering. Tanken på en dylik regering framfördes av Kekkonen redan för tre år sedan i ett tal vid en fest i Helsingfors, men den vann föga genklang på något håll. Då han nu på nytt tog upp förslaget var det knappast i tron, att idén hade större möjligheter att förverkligas än tre år tidigare, men det var ett led i en lika skickligt som hänsynslöst utarbetad plan för åstadkommandet av en sådan regering han ville ha. Det är betecknande, att presidenten när han senare bad Paasio

bilda en majoritetsregering eller, om detta visade sig omöjligt, en socialdemokratisk minoritetsregering, avvek från det brukliga parlamentariska förfarandet. Enligt detta har de olika riksdagsgruppernas representanter fått ange sin syn på regeringsfrågans lösning, varefter regeringen bildats på sådan bas som de flesta partierna visat sig kunnat samsas om. Centerpartiet som genast efter valet sagt sig vilja stanna i opposition och låta vänsterpartierna bilda regering, hade dock ingenting emot att medverka i en allpartiregering, medan samlingspartiet bestämt vägrade att sitta i regering med kommunisterna. Härigenom förföll planerna på en allpartiregering. Den naturligaste regeringsbasen, som under 50-talet var den vanligaste, var en regering bestående av socialdemokrater och centeragrarer utökad med representanter för de svenska och liberala folkpartierna. En sådan regering var också vad Svenska folkpartiet rekommenderade. Tyvärr ingick inte en sådan vänster-centerregering, som helt hade byggt på en demokratisk bas, i presidentens ritningar, enär han till varje pris ville ha kommunisterna med i regeringen.

Folkpartiernas nej

Då förhandlingarna om ett program för en regering som omfattade kommunisterna inleddes, vägrade både Svenska folkpartiet och Li-

berala folkpartiet att medverka i dessa främst med motiveringen att en sådan koalition på vilken den blivande regeringen skulle bygga inte hade förutsättningar att åstadkomma ett acceptabelt regeringsprogram. Naturligtvis bidrog också inställningen till en kommunistisk regeringsmedverkan till de avböjande svaren. Långa och segslitna regeringsförhandlingar fördes sedan mellan socialdemokraterna, centeragrarnerna, kommunisterna och simoniterna. Trots att socialdemokraterna var valets segrare blev det dock Centerpartiet, som dikterade regeringsprogrammet. Agrarcentern ställde regeringsbildaren Paasio inför alternativet att antingen godkänna ett regeringsprogram av det slag centern bestämde eller bilda regering enbart med kommunisterna och simoniterna, varvid kommunisterna ohjälpligt skulle ha blivit starkt överrepresenterade. Socialdemokraterna hade visserligen möjligheten att bilda en minoritetsregering och säkert hade den i de flesta frågor kunnat stöda sig på en riksdagsmajoritet, antingen på de mindre borgerliga partierna eller de övriga vänsterpartierna. Att socialdemokraterna inte valde denna möjlighet, som ändå hade varit naturlig med tanke på partiets valseger, berodde närmast på partiledningens rädsla dels för utrikespolitiska komplikationer av det slag som inträffade hösten 1958, dels för opposition från partiets radikalare falang.

Till den sistnämnda gruppen hör bl. a. Väinö Leskinen, en av de smartaste och ombytligaste figurerna i finländsk politik. Tidigare var han en av Väinö Tanners närmaste medarbetare, en övertygad antikommunist, motståndare till den av Kekkonen ledda agrarpolitiken m. a. o. en klar förkämpe för nordisk socialdemokrati. Därför var han även en ständig skottavla för all kommunistisk propaganda både från hemmakommunistiskt och ryskt håll. Det blev även orsaken till att han vid den socialdemokratiska partidagen 1963 ställdes helt vid sidan om partiledningen. I slutet av senaste år började han på nytt dyka upp i politiken, men nu i en helt ny roll. Han hade blivit en varm förespråkare för ett samarbete med kommunisterna och likaså en klar anhängare av president Kekkonen. Kort efter valet gjorde han en resa till Moskva, officiellt som direktör för den statliga resebyrån Area, men han hade härvid också sammanträffat med några ledande ryska politiker och diskuterat bl. a. förhållandet mellan Ryssland och Finlands socialdemokratiska parti.

Då regeringsförhandlingarna avslutades i början av maj resulterade dessa i en klar seger för agrarcentern, som i allt väsentligt fick sin vilja igenom, vilket samtidigt betydde, att socialdemokraterna fick kasta över bord hela sitt glänsande valprogram. Justeringen av lantbruksinkomsten och därige-

nom livsmedelspriserna skulle ske enligt den gamla lagen, som upphört att gälla, och som socialdemokraterna alltid varit emot, överföringen av budgetmedel till kolonisationsfonden för grundande av olönsamma småbrukarlägenheter skulle fortsätta, för att nämna några exempel. Resultatet av allt detta blev, att det av socialdemokraterna lovade prisstoppet förvandlades till en förhöjning av mjölk-, smör-, ost- och äggprisen. De utlovade skattesänkningarna förbyttes till en förhöjning av bilskatten, bränsleskatten, inkomst- och förmögenhetsskatten, bolagsskatten, omsen m. m.

Som en följd av vänstermajoriteten i riksdag och regering har en del socialiseringsplaner dykt upp på dagordningen, till fullo understödda även av Centerpartiet. Närmast har det varit fråga om att överföra de obligatoriska försäkringarna dvs. trafik- och arbetsolycksfallsförsäkringarna, från de enskilda försäkringsbolagen till staten.

Regeringsprogrammet väckte opposition på vidsträckt håll i det Socialdemokratiska partiet. I parti styrelsen förkastades programmet med 6 röster mot 4, men i partirådet och riksdagsgruppen lyckades Paasio dock få majoritet för regeringsprogrammets godkännande. En av orsakerna till att programmet trots allt godkändes torde ha varit, att det från ryskt håll på inofficiella vägar gjorts gällan-

de, att varje regering som nu bildades utan kommunister skulle mötas med öppet misstroende. Den första missnöjesdemonstrationen skulle i så fall ha blivit inställandet av premiärminister Kosygin's väntade Finlandsbesök. Bildandet av en vänsterregering med starkt kommunistiskt inslag, var för socialdemokraterna ännu mera motbjudande än ett godtagande av Centerpartiets villkor.

Paasios regering

När Paasio i början av maj bildade sin första regering kom den att bestå av 6 socialdemokrater, 5 centerpartister, 3 kommunister och en simonit. För första gången på 18 år var kommunisterna åter med i en finländsk regering samtidigt som socialdemokraterna återkom till regeringen efter en paus på 8 år. Man kan inte undå att se det tydliga sammanhanget mellan kommunisternas inträde i regeringen och upphävandet av diskrimineringen av socialdemokraterna. Egentligen är det alldeles absurt att kommunisterna nu togs in i regeringen med tanke på det nederlag de led i riksdagsvalet, varigenom deras representation blev mindre än den någonsin varit under de senaste tolv åren. Lyckligtvis fick kommunisterna ändå inte några nyckelposter i regeringen. De har nämligen socialministerposten samt biträdande finans- och kommunikationsministerposterna. Bi-

trädande finansministern Ele Ale-nius är inte kommunist i egentlig mening utan "oberoende" folkdemokrat.

Det mest uppseendeväckande för att inte säga förargelseväckande vid bildandet av regeringen var att "simonithövdingen" Aarre Simonen kom in i regeringen och till råga på allt som justitieminister. Simonens vandel är allt annat än fläckfri. Två gånger har han varit inblandad i offentliga skandaler och vardera gången blivit dömd för tjänstefel. Den senare skandalen var den mest uppmärksammade. Simonen hade som ordförande i byggnadskommissionen för det statliga barnmorskeinstitutet i Helsingfors givit byggnadsentreprenad åt en firma, som han hade bort veta var konkursmässig och samtidigt som finansminister undanhållit regeringens övriga ledamöter byggnadsfirmans konkursmässiga tillstånd. Han hade t. o. m. förbjudit publicerandet av firmans skatterester i protestlistan. Senare gick byggnadsfirman ändå i konkurs, varvid staten förorsakades betydande förluster. Sålunda frågade man om Simonen uppfyllde regeringsformens stadgande, att ledamot av statsrådet bör vara känd för redbarhet och skicklighet. I början av juni väckte samlingspartiet en interpellation i riksdagen, där partiet påtalade Simonens olämplighet som statsrådsledamot och justitieminister. I den slutliga omröstningen lyckades Simonen

dock få förtroendevotum av regeringspartierna medan samtliga oppositionspartier röstade för missstroende. Det var visserligen med långa tänder socialdemokraterna röstade för förtroende, enär Simonen under många år uppträtt som en hätsk fiende till sitt gamla moderparti, och bl. a. misstänkliggjort socialdemokraterna vid ett besök i Moskva år 1964.

Efter valet har socialdemokraterna tyvärr fjärrmat sig från sin tidigare klart nordiska och västerländska linje. Orsaken härtill är dels partiets strävan att till varje pris bli ansett som regeringsdugligt i Moskva, dels ett ökat tryck från partiets unga radikala falang och sist men inte minst Leskinens nya roll i partiet. Då han nyligen återvände från sitt senaste besök i Moskva sade han sig ha en del "post" till Socialdemokratiska partiet. Vad denna post innehåller är fortfarande obekant. En märklig händelse är i alla fall, att den mångåriga socialdemokratiska partisekreteraren Kaarlo Pitsinki, en av de främsta förkämparna för nordisk socialdemokrati bland partiets ledare, nyligen erbjudits reträttplatsen som landshövding i Nylands län, varigenom han blir tvungen att avsäga sig både partisekreterarposten och sitt riksdagsmannaskap. Det hade antytts, att han på partikongressen i november inte skulle återväljas till partisekreterare, enär han anses obekvämt för socialdemokraternas nya kurs.

"Pilgrimsfärd" till Moskva

Även Simonen var nyligen på "pilgrimsfärd" österut, i egenskap av chef för sitt partis delegation, varvid han även sammanträffade med spetsarna för det ryska kommunistpartiet. I de båda partiernas gemensamma resolution målar man åter högerspöket på väggen och säger att "på olika håll i Finland verksamma högerelement fortfarande med stöd av vissa kretsar i väst" försöker störa de vänskapliga relationerna mellan Finland och Sovjet. På förfrågan i en eftermiddagstidning namngav Simonen nyligen tre bemärkta politiker, två från Svenska folkpartiet, en socialdemokratisk journalist och en centeragrар(!)tidning såsom exempel på representanter för den "sista motståndsrörelsen" som han påstår stör Finlands förhållande till Sovjetunionen. För en kort tid sedan sade Simonen i ett offentligt tal, att de övriga nordiska länderna borde ta exempel av Finlands utrikespolitik.

Under den gångna sommaren har man redan börjat rikta blickarna mot presidentvalet 1968, och förberedelserna för detta val har redan börjat kasta sin skugga över det politiska fältet. Redan på våren nominerade Centerpartiet Kekkonen som sin kandidat, varvid man samtidigt beslöt att försöka få till stånd ett riksomfattande valförbund kring Kekkonens kandidatur. Den ende kandidat som tillsvidare nominerats är Veikko Vennamo, le-

dare för Småbrukarpartiet eller Landsbygdspartiet, som det heter sedan namnbytet i somras. Om man också inte har någonting att invända mot Vennamo, som ofta uppträtt fast och energiskt mot de olika former av maktmissbruk som förekommit, kan man inte ta hans kandidatur på fullt allvar, när han nominerats som kandidat för ett lilleputtparti, vars enda representant i riksdagen han själv är. En viss sensation väckte det, då en simonitisk riksdagsman i augusti föreslog, att det inte skulle hållas några presidentval alls, utan att riksdagen skulle stifta en speciallag, genom vilken Kekkonen skulle utses till president på sex år framåt. Detta förslag väckte dock ingen som helst genklang ens hos Centerpartiet. Vad som speciellt tilldrar sig intresse är socialdemokraternas inställning till presidentfrågan. Leskinen har öppet propagerat för att socialdemokraterna skulle gå in för Kekkonens åter-

val. Detsamma har även sagts av några av de nyare socialdemokratiska proselyterna. Å andra sidan har det inom partiet även höjts röster för uppställandet av en gemensam vänsterkandidat. Tillsvidare är presidentkandidatfrågan ännu oavgjord både på vänsterhåll liksom även bland de borgerliga oppositionspartierna. Bland de sistnämnda finns det både anhängare av och motståndare till Kekkonen. Dock är det nödvändigt att det utses ett tillräckligt antal presidentkandidater för valet 1968, för om det inte finns andra alternativ än Kekkonen eller Vennamo kan man knappast tala om ett normalt presidentval.

Den bild som den finländska politiken av år 1966 visar upp, är inte överhövan ljus. Finland har ibland kallats "de ofullbordade katastrofernas land", och man får hoppas att även den framtida utvecklingen skall ge täckning högst för denna benämning.

OM neutralitet

Varje sken måste undvikas av ett svenskt partitagande i nuvarande storpolitiska konflikter. Den svenska politiken tjänar inga statsteoretiska åskådningar, ej heller kan den efter den kollektiva säkerhetens bankrutt taga hänsyn till andra staters intressen än Sveriges egna. Författningsteorier och statsformer växla, men kvar står alltid plikten att hävda rikets säkerhet och oberoende mot vem det vara månne.

Svensk Tidskrift 1936